

21. Delovni list

ATONALNOST TER NASTANEK IN UPORABA DVANAJSTTONSKE TEHNIKE - NADALJEVANJE

Glede na število uporabljenih tonov serije in način njihovega izbora pri gradnji teme je ta lahko:

- dvanajsttonska – v celoti izkoristi gradbeni material – serijo

- parcialna – vsebuje samo del določene oblike serije, ali pa je zgrajena iz celotne serije in še nekaj tonov iz le-te

- kompleksna – občasno preskoči enega ali več tonov serije, ki pa se zaradi ohranitve vrstnega reda in celovitosti serije pojavijo v dopolnjujočem glasu

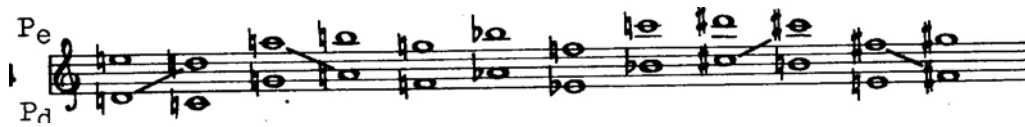

Pri oblikovanju linije vlada skoraj neomejena svoboda: delati je moč z vsemi dvanajstimi toni ali le delom serije (in dopolnjevanjem v drugem glasu), pogosto pride do variiranja melodičnih sosledij najrazličnejših intervalnih gradenj, členijo se lahko periodično ali aperiodično, tematsko ali atematsko. Ob oblikovanju enoglasne linije lahko:

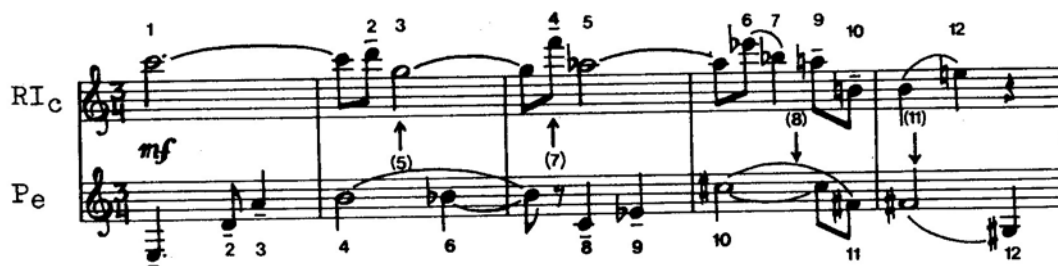
- serijo stalno ponavljamo (isto obliko serije z istim začetnim tonom),
- serijo ponavljamo sekvenčno (določena oblika serije se ob ponovitvi pojavi transponirana),
- po izteku serije spremenimo obliko (ob nastopu nove oblike serije sicer ohranimo začetni ton),
- sekvenciramo drugo obliko serije (ob ponavljanju pride do spremembe oblike in do sekvenciranja le-te)

Če po izteku serije sledi bodisi R bodisi katerakoli druga, ki pričnemo s ponovitvijo istega tona, gre za **vezni most**. Če isti ton povezuje dve obliki serije brez ponovitve, govorimo o **eliptičnem mostu**.

Ob oblikovanju sozvočja uporabljamo enega od že omenjenih principov. Sozvočno lahko nastopajo vsi intervali razen oktave. ponavljanje istega tona v dveh različnih glasovih dveh zaporednih sozvočij je (**dodekafonsko**) **prečje**.

Obravnavamo ga podobno kot prečje v terčni funkcionalni harmoniji – nastopa torej le izjemoma. V izogib sočasni pojavi istega tona v dveh glasovih – oktave (Schönberg po Op. 30 takega primera ne pozna več) ali prečju se včasih pojavi **elipsa**. Gre za izpustitev tona, ki bi tvoril oktavno sozvočje ali unisono). Vendarle je elipsa izjema in brez določene logike ni posrečena in zaželjena (pri naslednjem primeru je v obeh serijah izpuščeno enako število tonov):

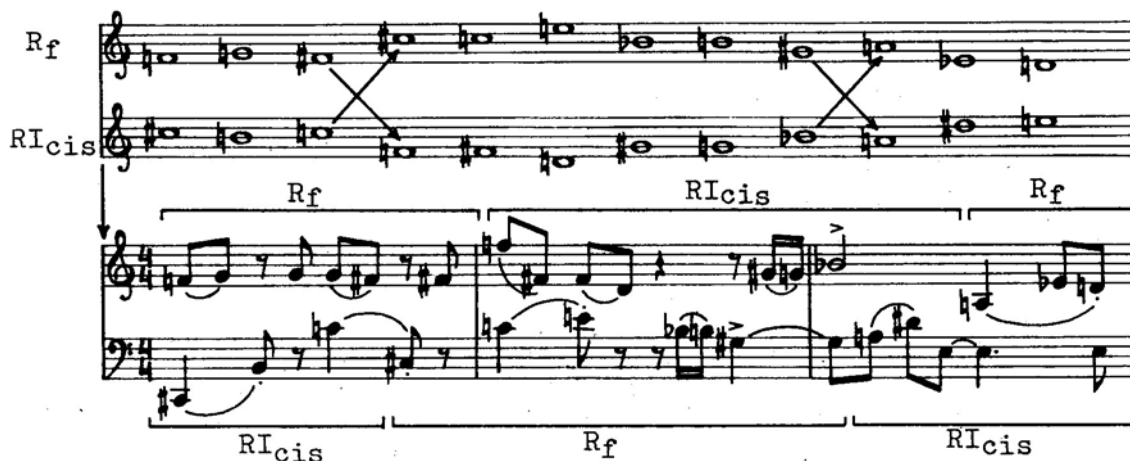

Poleg polifonije, nastale z uporabo vertikalne ali segmentne dodekafonije, lahko v dveh sosednjih glasovih dve obliki serije povezujemo tudi miksturno (dve različni obliki serije nastopata:

- sočasno, homoritmčno (glej prvi primer na tej strani),
- z različno ritmizacijo,
- v kanonu ali

- z (večkratnim) križanjem serij

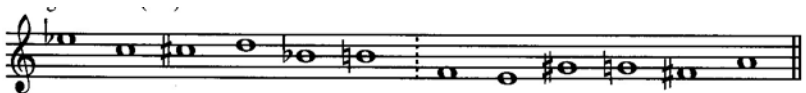

Pri uporabi dvanajsttonske tehnike v praksi je praktično, če si konstruiramo **matriko**, ki nam ponuja pregled nad vsemi štirimi oblikami serije z vsemi transpozicijami. Oblike serije

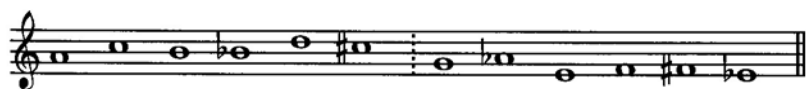
P

Prime zero (P^U)

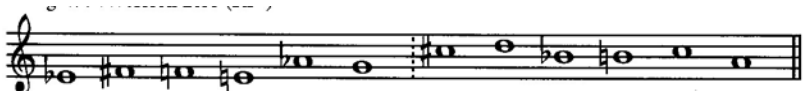
R

I

RI

in vse transpozicije v matriki:

	0	9	10	11	7	8	2	1	5	4	3	6	
0	A	F#	G	Ab	E	F	B	Bb	D	C#	C	Eb	0
3	C	A	Bb	B	G	Ab	D	C#	F	E	Eb	F#	3
2	B	Ab	A	Bb	F#	G	C#	C	E	Eb	D	F	2
1	Bb	G	Ab	A	F	F#	C	B	Eb	D	C#	E	1
5	D	B	C	C#	A	Bb	E	Eb	G	F#	F	Ab	5
4	C#	Bb	B	C	Ab	A	Eb	D	F#	F	E	G	4
10	G	E	F	F#	D	Eb	A	Ab	C	B	Bb	C#	10
11	Ab	F	F#	G	Eb	E	Bb	A	C#	C	B	D	11
7	E	C#	D	Eb	B	C	F#	F	A	Ab	G	Bb	7
8	F	D	Eb	E	C	C#	G	F#	Bb	A	Ab	B	8
9	F#	Eb	E	F	C#	D	Ab	G	B	Bb	A	C	9
6	Eb	C	Cb	D	Bb	B	F	E	Ab	G	F#	A	6
	0	9	10	11	7	8	2	1	5	4	3	6	

Vaje:

1. a) Analizirajte intervale v spodnji seriji. V kakšnem medsebojnem odnosu sta prvi in drugi heksakord? Napišite oblike serije, kot je naznačeno (z angleškimi/ameriškimi simboli)!

- b) Napišite inverzijo prve serije, transponirajte drugo serijo za m3 navzgor.

- c) Napišite za č4 navzgor transponirano prve serije in RI druge serije.

2. Na podlagi spodnje serije je zgrajena *Suita za klavir Op. 25 A. Schönberga* (zgled št. 74)

The image shows a musical score for a piano piece, likely Schoenberg's Suite for Piano Op. 25. The score consists of two staves. The first staff has a treble clef and the second has a bass clef. The music is written in a series of notes, with some notes marked with an asterisk (*). Above the first staff is a label 'P' with a right-pointing arrow. Above the second staff is a label 'I' with a right-pointing arrow. Above the third staff is a label '*' with a right-pointing arrow. Above the fourth staff is a label 'R' with a left-pointing arrow. Above the fifth staff is a label 'RI' with a left-pointing arrow. Below the notation is a 10x10 grid. To the left of the grid is a label 'P' with a right-pointing arrow. To the right of the grid is a label 'R' with a left-pointing arrow. Below the grid is a label 'RI' with an up-pointing arrow.

- Izpišite matriko s to serijo.
 - S pomočjo matrike analizirajte – označite vse oblike serije in oštevilčite njihove tone, posamezna pojavljanja serij zaradi boljše predstave zasenčite z različnimi barvami).
- (2. stavek – Gavota)

Etwas langsam ($\text{♩} = \text{ca } 72$) nicht hastig

The image shows a musical score for the Gavota movement of Schoenberg's Suite for Piano Op. 25. The score is in 2/2 time and consists of two staves. The first staff has a treble clef and the second has a bass clef. The music is written in a series of notes, with some notes marked with an asterisk (*). The score includes dynamic markings such as p, sf, ff, and f. The tempo is marked 'Etwas langsam (♩ = ca 72) nicht hastig'.

(1. stavek – Preludij)

1 Rasch (♩ = 80)

2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

*etwas ruhiger
dolce*

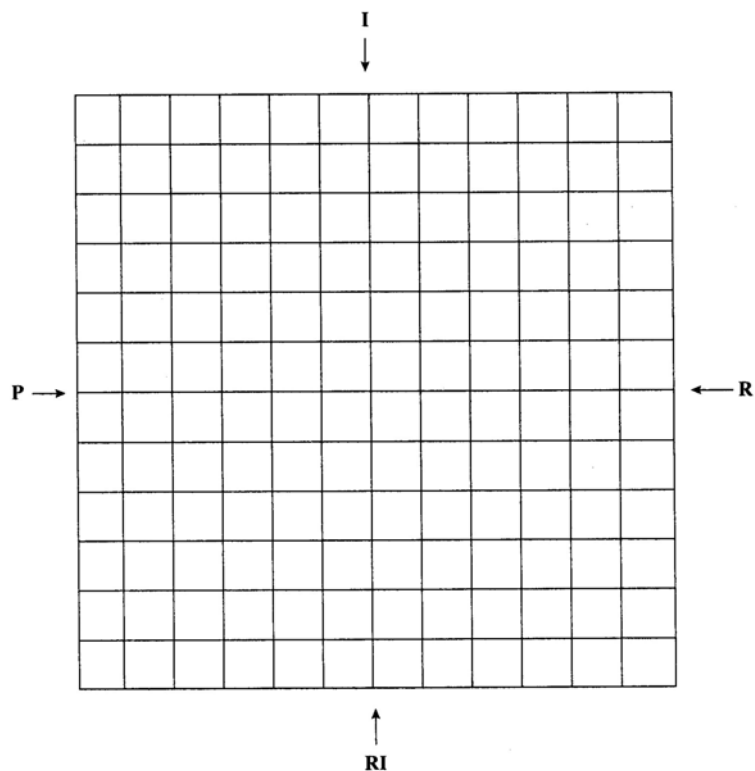
*poco rit. - - -
dim. - - -*

The musical score is written for piano in 6/8 time. It begins with a tempo marking 'Rasch' and a quarter note equal to 80 beats per minute. The key signature has one flat (B-flat). The score is divided into two systems. The first system contains measures 1 through 5, and the second system contains measures 6 through 11. The music is characterized by rapid sixteenth-note passages, often beamed together, and features a variety of dynamic markings including *p* (piano), *mf* (mezzo-forte), *pp* (pianissimo), *f* (forte), *sf* (sforzando), and *fp* (fortissimo-piano). There are also articulation marks such as accents and slurs. The piece concludes with a deceleration marked 'poco rit.' and a diminuendo 'dim.'.

3. Na podlagi spodnje serije je zgrajena Bergova Lirična suita.

a) Izpišite matriko s to serijo.

b) Na podlagi serije (v vseh oblikah) oblikujte krajšo enoglasno invencijo. (med drugim uporabite pri tem tudi princip neprestanega variiranja izhodiščnega tematskega gradiva...)

